

Euroopan vesien tilanne

Yleiskuva

Euroopan vesiä suojellaan paremmin kuin ennen, ja niiden laatu on paranemassa. Jo melkein 30 vuotta voimassa ollut vesiympäristön suojeluun ja veden laadun parantamiseen tähtäävä EU:n lainsäädäntö sekä tähän liittyvä kansallinen ja kansainvälinen toiminta ovat tuottaneet tuloksia monella osa-alueella, kuten jäljempänä esitetään yksityiskohtaisemmin. On kuitenkin joitakin asioita, joissa edistystä ei ole tapahtunut. Ne liittyvät erityisesti maatalouteen. Lisäksi on asioita, joissa on edistytty mutta joissa on silti vielä ratkaisemattomia ongelmia, sekä tiettyjä maantieteellisiä ongelma-alueita. On myös korostettava, että joidenkin asioiden osalta tiedoissa on huomattavia aukkoja, joten niitä koskeviin päätelmiin on syytä suhtautua varovaisesti.

Ottaen huomioon maatalouden merkittävän vaikutuksen on tärkeää seurata EU:n laajentumisen vaikutusta siihen ja uusien jäsenvaltioiden vesivaroihin. 1990-luvun taloudellinen rakennemuutos johti yleisesti ottaen vesiympäristön kuormituksen vähenemiseen. Jos maatalous kuitenkin voimaperäistyy laajentumisen jälkeen, tämä suuntaus muuttuu todennäköisesti päinvastaiseksi.

Osa-alueet, joilla on edistytty

Jokien ekologinen laatu

Ekologinen laatu heijastaa kaikkien kemiallisten ja fysikaalisten paineiden vaikutusta biosysteemeihin. Jokien tilaa koskevat tiedot 14 maasta osoittavat jokien laadun useimmiten parantuneen. Ongelmana on kuitenkin Euroopan kattavien vertailukelpoisten tietojen puute. Tämä tilanne paranee, kunhan vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) toteutus etenee.

Happea kuluttavien aineiden ja fosforin aiheuttama saastuminen

Taajamien ja teollisuuden pistelähteistä tulevien saasteiden vähentäminen on parantanut merkittävästi monien vesistöjen laatua eri puolilla Eurooppaa. Myös fosforin ja orgaanisten aineiden määrä on vähentynyt huomattavasti joissa ja järvissä. Tämä on saatu aikaan taajamien jätevesien paremmalla käsittelyllä, ottamalla käyttöön fosfaatittomia pesuaineita sekä vähentämällä fosfaattilannoitteiden käyttöä maataloudessa.

Tähän liittyy myös se, että ravinnepäästöt mereen (varsinkin Pohjanmereen ja Itämereen) sekä jokien kautta että suoraan ovat vähentyneet. Nämä eivät tosin ole aina heijastuneet meriveden ravinnepitoisuuksien laskuna. Siihen voi olla monia syitä (monimutkaiset fysikaaliset ja kemialliset suhteet, tietojen puute).

Parempi jäteveden käsittely on myös johtanut uimaveden laadun paranemiseen sekä merenrannoilla että sisävesialueilla. EU:n sitovat normit saavutetaan yli 90-prosenttisesti.

Vaarallisten aineiden aiheuttama saastuminen

Raskasmetallien ja joidenkin muiden tiukasti säänneltyjen, vaarallisia aineita koskevassa direktiivissä (76/464/ETY) lueteltujen kemikaalien aiheuttama jokien saastuminen on yleisesti ottaen vähenemässä. Monien muiden saastuttavien aineiden osalta tietoja on saatavissa liian vähän, jotta tilannetta voitaisiin arvioida.

Myös raskasmetallien ja tiettyjen orgaanisten aineiden päästöt meriympäristöön ovat vähentyneet. On myös näyttöä siitä, että tämä lasku on johtamassa kyseisten aineiden pitoisuuksien vähenemiseen Euroopan merien kasvistossa ja eläimistöissä. Ihmisravinnon kannalta turvalliset pitoisuudet tosin ylittyvät yhä simpukoissa ja kaloissa suurten jokien suilla, teollisuuden päästöpuiteiden lähellä ja satamissa.

Nykyisissä EU-maissa vaarallisten aineiden päästöjen vähennys on paljolti saavutettu käyttämällä teollisuudessa puhtaampia prosesseja ja säästävämpää tekniikkaa. Öljypäästöt öljynjalostamoista ja öljynporauslaitoilta ovat vähentyneet. EU:hun liittyvissä maissa päästöjen vähennykset ovat johtuneet lähinnä taloudellisesti kannattamattomien laitosten sulkemisesta.

Uutena huolenaiheena ovat endokriinisia häiriöitä aiheuttavien aineiden esiintyminen pintavesissä ja merieläinten sukupuoliset häiriöt, joista on ilmoitettu useissa Euroopan maissa.

Vedenotto

Vedenoton kokonaismäärä on laskenut viime vuosikymmenen aikana muualla paitsi Euroopan lounaisosissa. Useimmilla sektoreilla on vähennetty vedenkäyttöä esimerkiksi kasvattamalla veden uudelleenkäytön osuutta ja käyttämällä tehokkaampia laitteita. Veden hinnan nostaminen on myös vaikuttanut asiaan.

Öljyvuodot

Aluksista vuotaneen öljyn kokonaismäärä laski 1990-luvulla, joskin vuosivaihtelu on huomattava. Tämä johtui todennäköisesti navigoinnin parantumisesta sekä siitä, että otettiin käyttöön enemmän kaksirunkoisia aluksia.

Tiedotus

Viimeksi kuluneiden kahdeksan vuoden aikana Eurowaternet-verkon (Euroopan ympäristökeskuksen koordinoima verkko vesien tilaa koskevan tiedon keruuta varten) toteutus on johtanut huomattaviin parannuksiin Euroopan vesien tilannetta koskevassa tiedotuksessa.

EEA-tiedotteet ovat tiiviitä ja helppolukuisia, uusimpaan tietoon perustuvia johdantoja ajankohtaisiin ympäristökysymyksiin. Ne ovat saatavilla EEA:n [www-sivustolta](http://www.sivustolta) osoitteesta: www.eea.eu.int

Osa-alueet, joilla kehitystä ei ole tapahtunut

Nitraattisaasteet

Typpisaasteiden määrä, varsinkin maataloudesta aiheutuva, on pysynyt samana. Kun pistelähteiden päästöt ovat vähentyneet on maatalouden osuudesta saastumisesta tullut suhteellisesti merkittävämpi.

Joissa pitoisuudet pysyivät suhteellisen vakaina koko 1990-luvun ajan, ja ne ovat korkeimmat niissä Länsi-Euroopan maissa, joissa maatalous on voimaperäisintä. Merien ravinnepitoisuudet ovat myös yleensä pysyneet vakaina.

Ei ole näyttöä siitä, että pohjaveden nitraattipitoisuudet olisivat muuttuneet. Juomaveden nitraattipitoisuuksien raja-arvot ylittyvät noin kolmanneksessa niistä pohjavesiesiintymistä, joista tietoja on saatavissa. Juomaveden nitraatti on yleinen ongelma koko Euroopassa, erityisesti matalista kaivoista otetussa vedessä.

Vedenotto kastelua, energiankäyttöä ja matkailua varten

Maatalouden vedenkäytössä esimerkiksi kastelua varten on hiukan nouseva suuntaus Euroopan lounaisosissa. Myös vedenotto energiantuotantoa varten on lisääntynyt hiukan niissä EU:hun liittyvissä maissa, jotka eivät ole Välimeren maita. Matkailu aiheuttaa vesivarojen merkittävää ja todennäköisesti kasvavaa kuormitusta monilla Etelä-Euroopan alueilla.

Liiallinen vedenotto on yhä suuri huolenaihe sellaisilla alueilla kuin Välimeren rannikko ja saaret, joilla juomavesivaroista on tullut meriveden saastuttamia.

Torjunta-aineet

Maataloudesta peräisin olevia torjunta-aineita on huolestuttavassa määrin pintavesissä, pohjavesissä ja juomavedessä. Tiedot mukana olevista monista aineista eivät riitä trendien havaitsemiseen.

Viitteet:

Euroopan vedet: indikaattoreihin perustuva arviointi.
Yhteenveto, EEA, Kööpenhamina

Europe's water: An indicator-based assessment, topic report No 1/2003, EEA, Kööpenhamina